

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2021

İsmail YILDIRIM

Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi /
Türkiye
ismailyildirim@gmail.com

Mehmet Yunus YAZICI

Arş. Gör. Dr., Bartın Üniversitesi /
Türkiye
mehmetyunusyazici@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5426-224X>
<https://orcid.org/0000-0003-3817-931X>

Nevbahârında Göğekini Biçen Bir Şair: Mehmed Emîn Bey ve Şiirleri

*A Poet Mowing Green Crops in His Spring: Mehmed
Emîn Bey and His Poems*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 28.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 06.06.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2021

Atıf/Citation

YILDIRIM, İ. ve YAZICI, M. Y. (2021). Nevbahârında Göğekini Biçen Bir Şair: Mehmed Emîn Bey ve Şiirleri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 716-752. <https://doi.org/10.34083/akaded.944411>

YILDIRIM, İ. ve YAZICI, M. Y. (2021). A Poet Mowing Green Crops in His Spring: Mehmed Emîn Bey and His Poems. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (2), 716-752. <https://doi.org/10.34083/akaded.944411>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

1862 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Mehmed Emîn Bey, devletin çeşitli kademelerinde memurluk yapmış, vazifeleri esnasında edebiyat ve sanatla ilgilenmekten de geri kalmamıştır. Zira onun manzum ve mensur tarzda kaleme aldığı yazılar, 1884 senesinde vefat eden müellifin yirmi iki senelik kısa ömrünü verimli bir şekilde geçirmiş bir şahsiyet olduğunu işaret etmektedir. Yazımıza kaynak teşkil eden manzumelerinde şair, "Aşkî" ve "Hümâyî" mahlaslarını kullanmış fakat bu şiirleri sağlığında bir araya getirememiştir. Şiirler, Muallim Nâcî'nin teşvikleriyle şairin kardeşi Mehmed Ali Bey tarafından bir araya getirilerek 1884 yılında *Nevbahârım* adı altında İstanbul'da basılmıştır. Eserde yer alan şiirlerin ekseriyetini gazeller oluşturmaktadır. Bu gazeller, şairin ölümünden sonra Manastırlı Rızâ Nûrî tarafından *Tahmîsât-ı Nevbahârım* adlı eserde tahmis edilerek yayınlanmıştır. Emîn Bey'in genç yaşta ölümü edebiyat mahfillerinde üzüntüyle karşılanmış, cenaze merasimi ve ardından kaleme alınan övgü dolu yazılar *Nevbahârım*'ın giriş kısmına eklenmiştir. Makalede, Mehmed Emîn Bey'in hayatı ve *Nevbahârım*'ın muhtevası üzerinden edebî kimliği değerlendirilerek bu eserde kayıtlı şiirlerin çeviri yazılı metinleri verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Emîn Bey, Nevbahârım, Gazel, Muallim Nâcî

Abstract

*Mehmed Emîn Bey, born in Istanbul in 1862, worked as a civil servant in various levels of the state and did not fail to deal with literature and art during his service. His writings both in verse and prose indicate that the author, who died in 1884, was an individual who spent his short life of twenty two years efficientl. The poet used the pseudonyms "Aşkî" and "Hümâyî" in his poems that constitute the source for this paper, yet could not bring these poems together in his lifetime. With the encouragement of Muallim Nâcî, the poems were compiled by the poet's brother, Mehmed Ali Bey, and published in Istanbul in 1884 under the name of *Nevbahârım* (My Spring). The majority of the poems in the work consist of ghazals. These ghazals were converted into the form of tahmis and published by Manastırlı Rızâ Nûrî in his work named *Tahmîsât-ı Nevbahârım* after the death of the poet. The demise of Emîn Bey at a young age was greeted with sorrow in the literary circles, and eulogistic texts written for and after his funeral ceremony were appended to the introduction of *Nevbahârım*. In this paper, Mehmed Emîn Bey's life and his literary personality will be evaluated through the content of *Nevbahârım*, and the transcriptions of the poems recorded in that work will be provided.*

Keywords: Mehmed Emîn Bey, Nevbahârım, Ghazal, Muallim Nâcî

Giriş

Yaşamın ölüme doğru olması ve bu olgunun kişinin idrakinde bulunması insanın ömrü boyunca tüm eylemlerine bir gerilim yükler. Başka bir deyişle yaşam ölümle nihayete erecek bir süreçtir. Bunun farkında olan insan ise ölümün soğuk yüzüne rağmen hayatını sürdürür. Ölüm ile yaşam arasındaki bu gerilimden neşet eden yük; insanı sanat, edebiyat gibi “güzel” olarak nitelendirilen üretime iter. Mezkûr üretimler, insandaki gerilimin izlerini, etkilerini, yaşanmışlıklarını taşır. Şiir de dil üzerinden üretilmiştir ve dilin en üst estetik formunu oluşturmuştur. Bu bağlamda sanat ve edebiyat eserlerinde ölüm en dikkat çekici temalardan birini teşkil etmektedir. Çünkü ölüm, gerilimin içerisindeki insanın bir cenahında onu kendisine doğru çeken bir unsurdur. Bu çekimde olmak, insanın kendisi için bir yükken kişinin ölümünü temaşa ettiği insanlar için ayrı bir yükür. Bu sebeple âşına olunan bir kişinin yaşamının nihayeti, geride kalanlar adına trajedir ve her ölüm için “erken ölüm” denilebilir. Ölüm trajik, genç yaşta gelen ölüm daha trajiktir. Buna rağmen ölümü bazen “Her canlı doğar, yaşar, ölü.” şeklinde sıradanlaştırırız. Bazen de ailemizden, sevdiklerimizden, dostlarımızdan, vatanımızdan ayırdığı için görmezden gelerek kendimize yaklaştırmayız. Oysa Kur’ân-ı Kerîm’de “Küllü nefsin zâikatü’l-mevt” yani “Her nefis ölümü tadacaktır.” ifadesi kullanılmaktadır (Aydın, 2013).

Klasik Türk edebiyatında özellikle mutasavvîf şairler ölümün bu elim yönünü örtmüş ve bu olguyu bir vuslat olarak görmüşlerdir. Bunun sebebi tasavvufî anlayışın dünyayı bir isim değil bir sıfat olarak kendisine konu etmiş olmasıdır.¹ Dünya; aşağı, bayağı, değersiz olarak görülmüş “denî dünyâ, dünyâ-yı denî, dünyâ-yı dún, dünyâ-yı denî-perver” gibi sıfat ve terkiplerle anılmıştır. Diğer yandan “dünya” ismi, Hak’tan meşgul eden şeyler için kullanılmıştır. Dünyanın; devamı olmayan, sonlu lezzetlerin bulunduğu mekân olarak konumlandırılması, mutasavvîf şairlerin dünya hayatının sonlanmasına olumlu bir şekilde bakmalarına sebebiyet vermiştir. “Çünkü ölüm bir yok oluş değil, insanın aslına rücûu, Allah’a kavuşması, gerçek hayatı ve ebediliği kazanması olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenledir ki mutasavvîf şair, ölüme kara gözlerle bakmaz. Onun için ölüm, dünyada iken gurbette olan insanın asıl vatanına dönüşü veya sevgiliye kavuşulan bir ‘şeb-i arûs’tur” (Yeniterzi, 1999). “Her ölüm erkendir, her ölüm zamansızdır!” ancak genç insanların ölümü ayrı bir zamansız ve ayrı bir erkendir. Genç ölümün yüreklerde meydana getirdiği yangın ayrı bir büyük, gönüllerde açtığı yara ayrı bir derindir. Bu yarayı Yûnus Emre, erken

¹ Bu konu hakkında şu kaynaklara bakılabilir: (Kaplan, 2012; Yazar, 2013; Durmuş, 2012)

yaşta hayatını kaybedenler için “gök ekini biçmiş gibi” şeklinde tasvir etmektedir. Şairin içini yakan, özünü göyündüren yiğitlerin erken yaşta ölmeleridir:

Bu dünyâda bir nesneye yanar içim, göynür özüm
Yiğit iken ölenlere, gök ekini biçmiş gibi (Tatcı, 2012)

Mehmed Emîn Bey de henüz yirmi iki yaşında iken dünyaya gözlerini kapamıştır. Kısa ömründe uzun sayılabilecek bir memuriyet görevi ifa etmiş ve edebiyat meclislerinde erken yaşta tanınmıştır. Hümâyî ve Aşkî mahlaslarıyla klasik üslûpta birçok şiir yazan, devamlı ümit ve korku arasında olduğunu hissettiren bir dille nesirler kaleme alan Mehmed Emin Bey’in ölümü, edebiyat camiasında büyük bir üzüntü meydana getirmiştir. Muallim Nâcî, Mehmed Emin Bey’in ölümünden sonra onun eserlerini bir nev’i mecmua niteliği taşıyan *Nevbahârım* isimli eserde toplamış, bu eseri adeta yaşayan bir varlık hazinesi olarak görmüştür. Nâcî, *Nevbahârım*’ı Emîn’in “ömr-i sânisî” olarak nitelemiş ve şairin adının bu eserle bâkî kalacağını yazdığı takrizde dile getirmiştir:

“Henüz yirmi, yirmi bir yaşlarında iken terk-i hayât etmiş bir ‘Osmânî gencinin ‘ömr-i sânisidir. Şâyân-ı ihtirâmdır. Hacmi küçük ise, ifâ edeceği hizmet büyüktür. ‘Emîn’ nâmi bununla bekâ bulacak, edeb-i ‘Osmânî bâkî oldukça genç şâ’ir unutulmayacak.” (Mehmed Emîn Bey, 1301). Yine Muallim Nâcî, Mehmed Emîn Bey’in ölümü üzerine yazdığı “Âlem-i Edebiyyâtımızda Bir Mahzûniyyet” adlı yazısına “Bir sâhib-i hüner kantara-i dünyâdan güzer ettiği zamân bütün ‘âlem-i insâniyyet mahzûn olur.” (Mehmed Emîn Bey, 1301) cümlesi ile başlayarak bir şairin vefat ettiğinde en çok şairlerin teessür içerisinde olacağını dile getirmiştir. Emîn’in kısa ömrüne sığdırdığı şiirleri ve vefatından sonra yazılanlar dönemin edebî ve entelektüel muhitini anlamaya katkı sağlayacaktır.

Mehmed Emîn Bey’in Hayatı

Mehmed Emîn Bey’in hayatı hakkındaki detaylı bilgiler devlet arşivlerindeki kayıtlarda, İbnülemin’in *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserinde ve ölümünden sonra yazılarının toplandığı *Nevbahârım* isimli eserde yer almaktadır. Arşiv kayıtlarına göre

Mehmed Emîn Bey,² Nâfia Mektupçusu İbrahim Tevfik Bey'in oğludur. Hicrî 1279 (1862) senesinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Kapudan Paşa Mekteb-i İbtidâiyyesi'nde ilköğrenimini tamamladıktan sonra Mahmûd Paşa Mekteb-i Rüşdiyyesi'nde öğrenimine devam etmiştir. Burada Arapça dilbilgisinden *İzhâr* adlı esere kadar okumuştur. Farsçayı ise *Gülistân* isimli esere dek tedris etmiştir. Bu okulda öğrenimini tamamladıktan sonra bir müddet Mekteb-i Sultânî'de ders görmüştür. Hemen ardından Bâb-ı Vâlâ-yı Ser-Askerî idaresinde bulunan Menşe-i Küttâb'a girerek burada; coğrafya, inşâ, tarih ve hesap dersleri almıştır. Hicrî 1294 senesinin Ramazan ayında (1877 Eylül/Ekim) Nâfia Nezâret-i Celilesi Mektupçu Odası'nda işe başlamıştır. Bundan dört sene sonra ise Turuk-ı Maâbir İdaresi Tahrîrat Kalemi'ne memur olarak atanmıştır.³ Bunun dışında Medrese-i Hayriyye'de kitabet muallimliği görevini üstlenmiştir (Özgül, 2000). Arşiv kayıtlarına göre 1301 senesinin Receb ayının yirmi sekizinci günü, İbnülemin'e göre (Özgül, 2000) yirmi dokuzuncu günü Pazar gecesinde (25 Mayıs 1884) hunnaktan muztarip olarak vefat etmiştir. İbnülemin büyük ihtimalle bu tarihi Muallim Nâcî'nin önce *Tercümân-ı Hakikat* daha sonra ise *Nevbahârım*'in giriş kısmında yayınlanan yazıdan tahriç etmiştir (Mehmed Emîn Bey, 1301). Eyüp Kabristanına defnedilmiştir.⁴ Cenazesine Mekteb-i Hayriyye'deki öğrenciler ve hocalar iştirak etmişlerdir. Nâcî, Emîn Bey'in tabutunun ağlamaklı bir şekilde öğrencileri tarafından Unkapanı'na kadar taşınmasını edebî bir şekilde dile getirmiştir. Defin sırasında öğrencileri, Kur'ân tilaveti ifa etmişlerdir. Hoca Ali Efendi ise şâirâne denilebilecek bir dua yapmıştır (Mehmed Emîn Bey, 1301). Emîn Bey'in Mekteb-i Hayriyye'den mesâi arkadaşı, "Hamdî" mahlasıyla şiirler yazan Ahmed Hamdî Bey (ö. 1917) şairin vefatına şu tarihi söylemiştir.⁵

"Dedi pâ-bestegân-ı dâm-ı kesret böyle târihin
Hümâyî âsmân-ı vasla doğru kıldı bak pervâz"⁶

Muallim Nâcî, Mehmed Emîn Bey'in ölümü üzerine *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde bir yazı kaleme almıştır. "Âlem-i Edebiyyâtımızda Bir Mahzûniyet" ismini taşıyan ve *Nevbahârım*'a da alınan yazıda Nâcî, şairin vefatından duyduğu hüznü bir manzûme ile dile getirmiştir. Söz konusu şiir Mehmed Emîn'in şairliğini övmekle birlikte ona bir dua niteliğindedir:

² Fotoğraf, Mehmed Emîn Bey'e aittir. Bkz. (İsmail Hakkı, 1311)

³ Bkz. Devlet Arşivleri Başkanlığı, *DH.SAİD*, 5/953, 1863 Tarihli Belge.

⁴ Bkz. Devlet Arşivleri Başkanlığı, *DH.SAİD*, 5/953, 1863 Tarihli Belge; Özgül, 2000.

⁵ Ahmed Hamdî Bey için bkz. Arslan, M. (2014, Ekim 9) *Hamdî, Ahmed Hamdî Bey, İstanbullu*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-ahmed-hamdi-bey-istanbullu>.

⁶ Tarih manzûmesinin tamamı için bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

“Şi’rin gibi âli idin ey fahr-i edîbân
 Cennetde de şâ’irler ile gurfe-nişîn ol
 Dünyâda edeb nâmını andıkça lisânlar
 Ta’zîm ile tekrâr olunur nâmın emîn ol”
 “Sana îmânla vâsıl oldu Emîn
 Onu yâ Rab muazzez it, âmîn” (Özgül, 2000)

Mehmed Emîn, Aşkî ve Hümâyî mahlaslarını şiirlerinde kullanmıştır. Ali Rûhî Bey (ö. 1890) ve Mehmed Emîn Bey iki yakın arkadaştır. Hattâ ilk olarak Aşkî mahlasını kullanan şaire Hümâyî mahlasını kendi gibi bir şair olan Rûhî Bey vermiştir.⁷ Emîn’in vefatı Rûhî Bey’i derinden etkilemiştir. Duyduğu üzüntüyle ağlayarak bir kıt’a yazmıştır. Muallim Nâcî bu kıt’a için Emîn’in mezar taşına yazılsa yakışır diyerek mezkûr şiiri övmüştür:

“Avâlimden edip kat’-ı ta’alluk
 Çek ‘id-i bezm-i Rabbü’l-âlemîne
 Emîn’in etdi rûhu ‘arşa pervaz
 Bu ‘âlem tengdir rûhü’l-emîne” (Özgül, 2000)

Nevbahârım

Nevbahârım, Muallim Nâcî’nin *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde yazmış olduğu bir yazı ve mersiye vesilesiyle vücuda getirilmiştir. Söz konusu yazı üzerine Mehmed Emîn’in kardeşi Mehmed Ali Bey⁸ bu çağrıya kulak vererek eseri bastırmıştır. *Nevbahârım*’ın kapağında “Nâfia Nezâreti Mektupçusu Esbak İbrâhîm Tevfik Bey’in Mahdûmu Mehmed Emîn Bey Merhûmun Âsâr-ı Müntehibesini Hâvîdir” ibaresi yer almaktadır. Hemen altında ise “Sâhibi: Emîn’in Birâderi Mehmed Ali” kaydı bulunmaktadır. Muallim Nâcî’den esere isim verilmesi istenmiş o da *Nevbahârım* ismini uygun bulmuştur (Mehmed Emîn Bey, 1301).

Eser, Emîn Bey’in şiir, nesir ve çevirilerinin yanı sıra vefeyât hüviyetinde yazılan bazı yazıları da ihtiva etmektedir. “Mukaddime” başlığında Muallim Nâcî, Emîn Bey’den ve şairliğinden övgü ile söz etmiştir. Mukaddimenin ardından daha önce *Tercümân-ı Hakikat*’te yayınlanan “Âlem-i Edebiyyâtımızda Bir Mahzûniyyet” başlıklı yazı yine Muallim Nâcî

⁷ Şairin “Hümâyî” mahlasını almasıyla ilgili Muallim Nâcî’ye gönderdiği mektup için bkz. (İsmail Hakkı, 1311)

⁸ Mehmed Ali Bey’in hayatı için bkz. Devlet Arşivleri Başkanlığı, *DH.SAİD*, 5/937, 1859 Tarihli Belge.

tarafından kaleme alınmıştır. Anılan yazı Emîn Bey'in ölümü üzerine yayınlanmıştır. Emîn'in vefatı dolayısı ile Nâcî ve diğer şairler tarafından yazılan şiirler de bu kısımda yer almaktadır. Bu bölümün ardından yine aynı gazetede yayınlanan ve Mehmed Emîn'in kardeşi Mehmed Ali Bey tarafından kaleme alınan yazı mevcuttur. Bu yazı, Muallim Nâcî'nin takrizine bir teşekkür mahiyetinde gazeteye gönderilmiştir. Bir sonraki iki paragraflık küçük kısım yine aynı gazetede vefa kabîlinden bir nottur. Emîn'in eserlerinin basımı ile ilgili şu ibareler yer almaktadır: “Merhûmun âsârı matba‘amızda irsâl buyurulur ise nezâretiniz tahtında olarak tab‘ u neşriyle incâz ve addetmemiz tabî‘idir. Cenâb-ı Hak şâ‘ire kerîmâne tecellî ve akrabâsıyla muhibbânını mütesellî buyursun!” Bu ifadelerden sonra *Tercümân-ı Hakikat*'te yayınlanmış “Ali Rûhî Bey'de Şiddet-i Te'essür” başlıklı makale gelmektedir. Nâcî'nin yazısında yer alan ve Rûhî Bey'in kaleme aldığı mersiye'nin yankıları, Rûhî Bey'in üzüntüsünü ve Rûhî ile Emîn'in arkadaşlıkları hakkında yazılmıştır. Bu yazı ile birlikte Emîn Bey hakkında yazılanlar sona ermiştir (Mehmed Emîn Bey, 1301).

Emîn'in eserleri on beşinci sayfadan itibaren “Âsâr-ı Emîn” başlığıyla başlamaktadır. “Rebî” başlığıyla yer alan ilk parça baharı tasvir eden bir nesir örneğidir. Emîn bu yazısında Arapça, Farsça terkipleri sıkça kullanmış, sanatlı uzun cümleler kurarak âyet iktibasında bulunmuştur: “Ba‘zı kûhsârın zirvelerinde bulunan hatt-ı taksîmlerinden bi'l-müfâraka her biri bir sadâ-yı dehşet-peymâ ile menba‘-i zâtîleri semtine revân olan miyâh-ı lezîze ırmaklarının sûret-i seylânı ve gûyâ cânlı ve zevîl-‘ukûldenmiş gibi melce’ ü penâhı olan menba‘-i kadîmini unutmuyarak doğruca o tarâfdan cereyânî bir zât-ı umûr-dîde ve germ ü serd-i çeşîde vü keşîdeyi ne derecelerde üftâde-i hayret ve nazar-ı im‘ânına çarparak *ve hüve ‘alâ külli şey'in kadîr*⁹ sırrını tekrâr tekrâr okumaya mecbûr eyler.” (Mehmed Emîn Bey, 1301). Emîn bu yazıyı henüz on sekiz yaşındayken hicrî 25 Rebiülâhîr 1297'de (6 Nisan 1880) kaleme almıştır. Genç yaşına rağmen dile olan hâkimiyeti ve nesrinin dönemine nazaran ağıdalı yapısı dikkat çekmektedir (Mehmed Emîn Bey, 1301). Bir sonraki yazının ismi “Nevha-i Yetîmâne” ismini taşımaktadır. Bir önceki nesre nispetle bu yazıda Emîn daha sade bir dil kullanmıştır. Tahkiyevî bir üslûpla yazılan yazıya müellif, kasvetli rûh hâlini anlatarak başlamıştır. Seher vaktinde içine gelen elem ve sıkıntılar içerisinde kendisini Eyüp semtine atmış ve burada önce babasının daha sonra annesinin mezarını ziyaret etmiştir. Burada mezar taşına ağlayıp feryatlar eden bir çocuk görmüş ve çocuğun oldukça edebî ve hüznü bir şekilde

⁹ “O, her şeye hakkıyla gücü yetendir.” anlamına gelen bu ibare, Mülk Süresi'nin 1. âyetinden alıntılanmıştır.

söyledikleri Emîn'i derinden etkileyerek kendi derdini unutturmuştur. Bu hikâyede çocuğun söyledikleri bir tiradı andırır şekilde oldukça uzun ve kurmaca olduğu hissedilir bir üslûpla resmedilmiştir. Emîn, bu sahneye tanıklık ettikten sonra evine döner ancak huzursuz olur, uyuyamaz ve hikâye burada sonlanır. Teması baştan sona kadar ölüm olan bu hikâyenin Emîn'in ölümle ilişkisini göstermesi açısından önemlidir. Hattâ müellif, hikâyenin başında iç sıkıntısından intiharın eşiğine geldiğini de ifade etmektedir. Anılan hikâyenin neşredilme tarihi 2 Ağustos 1881'dir (Mehmed Emîn Bey, 1301). Bu yazının ardından "Efendimiz Hazretleri" adlı bir bölüm gelmektedir ki bir eleştiriye cevap niteliğindedir. Bundan sonraki düz yazıları ise çeşitli küçük tercümelemleri teşkil etmektedir (Mehmed Emîn Bey, 1301).

Nevbahârım'da ilerleyen kısımlarda çeviri yazılı metinleri de verilecek olan 27 adet manzûme yer almaktadır. Bu manzûmelerden ikisi kıt'a, ikisi müseddes, biri muhammes, biri mesnevî, yirmi biri ise gazel nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Manzûmelerin şekli bilgilerini içeren tablo şu şekildedir:

Sayfa(lar)	Nazım Şekli	Vezni	Başlık	Beyit/B end Sayısı
5	Kıt'a	fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün	-	2
46-48	Müseddes	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün	Manzûme	5
49-55	Müseddes	mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün	Mersiye	20
56-58	Kıt'a-i Kebîre	müstefîlâtün müstefîlâtün	Beytü'l-hazen	22
59	Muhammes	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Tazmîn	2
60	Mesnevî	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Resm Talebi Hakkında	8
61-79	Gazel	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün (1) ¹⁰	Gazeliyyât ¹¹	21 adet
		fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün (2-4-5-6-7-8-9-11-12-13-17-18-21)		

¹⁰ Parantez içindeki rakamlar, ilgili gazelin eserdeki sıra numarasını göstermektedir.

¹¹ *Nevbahârım*'da sırasıyla 3, 4, 5, 6 ve 12. gazellerin başında "Nazîre" başlığı bulunmaktadır. Bu gazeller Muallim Nâcî'ye naziredir. Yine 18. gazelin matla beytinden hemen önce "Gazel" başlığı kullanılmış, dipnota "Merhûmun âvân-ı sabâvetinde söylediği âsarındandır." kaydı düşürülmüştür. 22 yaşında vefat ettiğini bildiğimiz Emîn Bey'in bu gazeli, anlaşılan daha erken yaşlarda kaleme alınmış olmalıdır. Zira şair söz konusu gazelinde "Hümâyî, Aşkî" mahlasını kullanmamış, isminden hareketle son beyitte mahlasını "Emînâ" olarak ifade etmiştir (Mehmed Emîn Bey, 1301).

		mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün (3-15-16)		
		mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün (10)		
		fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün (14-19-20)		

Tablo 1. *Nevbahârım*'daki Şiirlerin Tertip Şekli

Emîn'in şiirleri -girişteki iki beyitlik kıt'a hâriç tutulursa- "Manzûme" başlığıyla başlar. Bu şiirde dönemin sultanına övgüler mevcuttur. Emîn Bey kısa ömründe üç padişahın saltanat yıllarına tanıklık etmiştir. Bunlar Abdülazîz (1861-1876), V. Murâd (1876) ve II. Abdülhamîd'tir (1876-1909). Şiirde özellikle okulların açılması ve talebelerin aldıkları eğitime dair övgüler mevcuttur. Emîn Bey çok erken yaşta (15) memuriyet hayatına başlamıştır. Öğrenim gördüğü yıllar Abdülazîz ve V. Murâd dönemlerine denk gelmektedir. V. Murâd'ın yaklaşık üç aylık bir saltanatı olduğu göz önünde bulundurulursa şairin övgüde bulunduğu okul, Abdülazîz'in açtığı okul olan Mekteb-i Sultânî, övgüde bulunduğu padişah da Abdülazîz'dir. Yukarıda değinildiği üzere Emîn Bey'in son öğrenim gördüğü yer Mekteb-i Sultânî'dir ki yaptığı çevirilerden hareketle Fransızca'yı burada öğrendiği anlaşılmaktadır. On beş yaşında memuriyete başlayıp kâtiplik yapan birisi için de bu şiiri kaleme alması olağan görülebilir.

İkinci şiir ise "Mersiye" başlığını taşır. İsmail Hakkı bu şiiri *Muasır Şairlerimiz* adlı biyografik eserinde Emîn'in hayat hikâyesi ile birlikte neşretmiştir. Şiire koyduğu dipnotta "Müdâfa'a-i nâmûs uğrunda genç iken şehîd olan Abdurrahmân Bey içindir." ifadesi mevcuttur (İsmail Hakkı, 1311). Manastırlı Rızâ Nûrî'nin *Tahmîsât-ı Nebvahârım*¹² adlı eserinde ise "Şûrâ-yı devlet ketebesinden Abdurrahmân Bey hakkında şâ'ir-i hikem-âmûz Mehmed Emîn Bey Efendi merhûmun çekîde-i silkü'l-le'âl-i nazm u belâgat buyurmuş oldukları mersiye-i ciger-sûzdur." ibareleriyle Emîn'in mersiyesi takdim edilmiştir (Akdağ, 2019). Mersiye'nin ilk olarak gazetede neşredildiği, Muallim Nâcî'nin, hem *Nevbahârım*'da hem de *Tahmîsât-ı Nebvahârım*'da yer alan şu ifadelerinden anlaşılmaktadır: "Biz böyle birkaç sözle merhûma karşı hakîkaten îfâ-yı vazîfe-i tekrîm itmiş olamayız. Zîrâ gazetemizi okuyanların hâtır-nişânı olmak lâzım geleceği üzere geçenlerden müdâfa'a-i nâmûs uğrunda şehîd olup giden genç Abdurrahmân Bey için

¹² Eserde Mehmed Emîn Bey'in gazelleri tahmis edilmiştir. Eserin neşri ve hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. (Akdağ, 2019)

büyük bir mersiye-i dil-sûz yazan bizim hamîyyetli Emîn idi.” (Mehmed Emîn Bey, 1301; Akdağ, 2019). Şairin “Beytü’l-hazen” başlıklı şiiri onun varlık sancılarının felsefi izlerini taşımakta, dünyayı bir hüznün evi olarak tasvir etmektedir. Bunun yanı sıra kendini gökyüzünde özgürce uçan bir kuşa teşbih eden Emîn, yokluktan varlığa doğru gelerek dünyaya yönelmekte ve Beytü’l-hazen’de yuva yapmaktadır. Bu kıt’anın ardından hüznün sonunun gelip gelmeyeceğini sorgulamış ve olumsuz bir hava ile şiirini sonlandırmıştır:

“Bir murg-ı kudsi-perdim ‘ademde
Kıldım tenezzül geldim cihâna
Etdim Hümâ-tînetken kademde
Beytü’l-hazende te’sîs-i lâne” (Mehmed Emîn Bey, 1301)

Emîn Bey, Muallim Nâcî’nin gazellerine nazire yazmayı da ihmal etmemiştir. Yine nazire şeklinde söylediği gazellerin yanı sıra Nâcî’nin *Niyâz-ı Esîrâne* şiirine bir de tazmini bulunmaktadır. Emîn Bey bu tazmini, Nâcî’nin vasıta mısraı “ver tîg-i hun-feşânını al intikâmını” olan mısraıyla yapmıştır.¹³ Emîn Bey’in, Muallim Nâcî’nin gazellerine yazdığı nazirelerinin matla beyitleri şu şekildedir:

Mehmed Emîn Bey	Muallim Nâcî
Şî’âr-ı feyz-yâbî-i cemâl-i yâr ‘âlidir Bu yüzdendir ki tab’-ı ‘âşik-ı dîdâr ‘âlidir	Muhibbânımda hem güftâr hem girdâr ‘âlidir Te’âlî-perverim neşrettiğim efkâr ‘âlidir
‘Âlemi ‘âlem-şînâsân-ı safâ-yı cem bilir Zâtını bîgâne-i ‘âlem nasl âdem bilir	Tarz-ı inşâdımdaki i’câzımı mu’ciz-dem bilir Bilmeyenler varsa söz yok âdemi âdem bilir
Vechini kılmış fûrûğ-ı feyz-i Mevlâ gark-ı nûr La’lîni etmiş dem-i i’câz-ı İsâ gark-ı nûr	Çok mudur olduysa mihrinden süveydâ gark-ı nûr Sen keşel-dem ben ne var olsam ser-â-pâ gark-ı nûr
Gâyet ü mevzû’u hüsn ü ‘âşkıdır âsârımın Bak ne ‘âlidir ser-â-pâ şivesi güftârımın	Rütbe-i ‘ulviyyetin fıkır et dil-i bidârımın ‘Arş-ı istiğnâ tenezzülghâdır efkârımın
Bezmi-rindânı harâbât içre teşkîl eylerim ‘Ukde-i müşkil-ter-i tevhîdi tahlîl eylerim ¹⁴	Her melâl-âbâdı nühzetgâha tahvîl eylerim Gittiğim her yerde bir meyhâne teşkîl eylerim ¹⁵

¹³ *Niyâz-ı Esîrâne* için bkz. (Özgül, 2016)

¹⁴ Söz konusu matla beyitleri, *Nevbahârım*’da sırasıyla 3, 4, 5, 6 ve 12. gazelleri teşkil etmektedir.

¹⁵ Muallim Nâcî’nin şiirleri için bkz. (Özgül, 2016)

Tablo 2. Emîn Bey ve Muallim Nâcî'nin Matla Beyitleri

Mehmed Emîn Bey'in gazelleri kendi içinde bir tasnife tâbi tutulursa konularını karamsar ve melankolik dünya görüşü, yalnızlık, insan aklının Allah'ın yaratma kudretini idrak edemeyip bu kudret karşısında duyduğu şaşkınlık, sevgilinin tasviri, ondan ayrı kalmanın verdiği ızdırap ve yine ona duyulan özlem teşkil etmektedir. Şair, kısa hayatında aradığını bulamamıştır. Dolayısıyla onun şiirlerinin ana temasını yalnızlık ve hüznün oluşturmuştur. Şair bu bedbinliğini biraz da mübalağa sanatının yardımıyla şu şekilde izah etmeye çalışmıştır:

Hâlîme Tîmûr u Cengiz ü Hülâgû ağladı
Cân yakıp kanlar için cellâd-ı bed-hû ağladı¹⁶

Emîn Bey'i bu ruh hâline sürükleyen ise yakın arkadaşı Abdurrahman Bey'in vefatı olmuş, şair bu durumu "Mersiye" başlığı altında kaleme aldığı uzunca bir metin vasıtasıyla terennüm etmiştir. Yine bir şiirinin ismini "Beytül-hazen" şeklinde tercih etmiş, yaşadığı dünyanın aslında hüznün ve keder evinden ibaret olduğunu dile getirmiştir. Onun bu karamsar ve hüznün dolu hâli, birkaç şiiri istisna tutulursa şairin hemen bütün şiirlerine sirayet etmiştir. Aşağıda yeni harflere aktarılan söz konusu manzûmeler, sade ve külfetsiz üslûbuyla okuyucular nezdinde hem Mehmed Emîn Bey'in edebî kimliğini teşhir edecek hem de genç yaşta hayatını kaybeden bir şairin hissiyatına ışık tutacaktır.

¹⁶ Bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

Mehmed Emîn Bey'in *Nevbahârım*'ında Kayıtlı Şiirleri

fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

Bu kadar cürm ü seyyi'âtımla
Rahmet ümîdimin budur sebebi
Ki buyurmuş Hudâ-yı 'azze ve cell
*Sebekat rahmetî 'alâ gazabî*¹⁷

Manzûme

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

I
'İrfân beşere bahşîş-i sultân kadardır
İkmâl eden 'îrfânı fakat 'ilm ü hünerdir
Tahsîl-i hüner vâcibe-i nev'-i beşerdir
Ol vâcibe hem âdeme bir zînet ü ferdîr
Her kim ki kılar vâcibe-i zimmetin ifâ
Kadr-i şerefîn 'âleme karşı eder i'lâ

II
Hamd olsun o Mennân'a ki bahş eyledi el-hak
'Osmânlılara bir şeh-i dâd-âver-i eşfak
Ol şâh-ı cihânın kerem ü lutfudur ancak
Fânûs-ı kemâlâta veren pertev ü revnak
Tanzîm olunup medrese mektebler açıldı
Envâr-ı ma'ârif bütün âfâka saçıldı

III
Ez-cümle biz 'âcizleri de mektebimizde
Tahsîl ederiz feyz ü ma'ârif hepimiz de
De'b-i edebî öğreniriz me'debimizde
Envâ'-ı hüner kesb ederiz meksebizimizde
Şâkird-i debistân-ı kemâl ü edebiz biz
Her ma'rifete mâ'il-i sa'y ü talebiz biz

IV
Üşkûfe-i nev-reste-i gülzâr-ı kemâlât

¹⁷ Kudsî Hadis: "Rahmetim gazabımı geçti." Bkz. (Yılmaz, 2013)

Gül-deste-i hoş-beste-i envâ'-ı füyûzât
 Dürc-i sadef-i fikr-i güherzâr-ı sünûhât
 Hep oldu bize zînet-i ser-tâc-ı mübâhât
 Ol tâc-ı mübâhâtı giyip devlete erdik
 Gûyâ ki değil mektebe biz cennete girdik

V

Minnet sana ey şâh-ı cihân dâver-i 'âlem
 Minnet sana vey mefhar-i sad-saf-der-i 'âlem
 Kıldın bizi lutfunla hüner-perver-i 'âlem
 Dâ'im bula ârâyış-i zıllin ser-i 'âlem
 Yâ Rab o şehi atvel-i 'ömr ile be-kâm et
 Şevketle sa'âdetle serîrinde müdâm et

Mersiye

mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün

I

Dîvân-ı 'azîm-i kibriyâda
 Fermân-ı kazâ olunca cârî
 Gelmekde zuhûra ıztırârî
 Bin vak'a bu dâr-ı ibtilâda
 Sırr-ı hikem-i hakîm-i kudret
 Etmekde 'ukûlü gark-ı hayret

II

Gösterdi yine felek cihâna
 Bir fâcî'a-i nevîn-i hasret
 Verdi yine kâ'inâta zulmet
 Bir zulm-i elîm ü vahşiyâne
 İnsân denilen sibâ'-ı vahşî
 Hak'dan bile etmiyor tehaşî

III

Bir dest-karîn-i gayz ü 'udvân
 Olmaya 'amel-pezîr-i vahşet
 Bir dürr-i yetîm-i âdemiyyet
 Al kanlar içinde oldu galtân
 Yâ Rab bu ne hâl-i mâtem-engîz
 Yâ Rab bu ne zulm-i dehşet-âmîz

IV

Bir vâlidenin cihânda işte
Mahsûl-i hayât-ı müste‘ârı
Cây eyledi genc iken mezârı
Şaşmaz mı cihân şu ser-nüvişte
Îcâb-ı zuhûr-ı fi‘l-i şeytân
Hâk oldu zavâllı ‘abd-i Rahmân

V

‘Âlemde hayât ‘âleminde
Tâm zevk alacak zamân iken âh
Meydân-ı kazâya düşdü eyvâh
Ayrıldı o bî-bahâ deminden
Encâma erince vakt-i merhûn
Tâ sağ memesinden urdu kurşun

VI

Mahvetdi o zahm-ı hûn-feşânın
Te’sîr-i şedîd-i ıztırâbı
Vehindeki revnak-ı şebâbı
Pek şâtır imiş zavâllı onun
Gelmezdi gurûb vakti dehre
Bir öyle garîb gamlı çehre

VII

Olmakda enîn-i gamla dem-sâz
Âheng-i hurûş-ı cûy-ı hûn-âb
Nâzlım yatıyor bu hâlde bî-tâb
Rûhu ediyor semâda pervâz
Belki melekûta oldu vâsıl
Gül cismi fakat zemîne âfil

VIII

Kıl meşhed-i pâkini ziyâret
Gör hâlet-i Kerbelâ’yı onda
Giryân melekler âsumânda
Yağmakda o hâke nûr-ı rahmet
Âfâkı muhît ebr-i âlâm
Bârân-ı sirişke yokdur ârâm

IX

Ey gonce-i nahl-i nev-cüvânî
Ey tâze nihâl-i bâğ-ı fitrat
Verdin mi bahâr-ı 'ömre gâyet
Gördün mü bu nâ-be-câ hazânı
Yok şimdi tarâvetin yüzünde
Baygın bakıyor güzel gözünde

X

Ol âlet-i saht-ı merge karşı
Nâzik elini hedef mi etdin
Parmaklarını telef mi etdin
Billûr dayanır mı senge karşı
Kurşunla olur mu hiç gülüşmek
Kâbil mi ecelle pençeleşmek

XI

Eyvâh sarardı soldu rûyun
Hayfâ heder oldu gitdi cismin
Yalnız bir ağızda kaldı ismin
'Aks etmede hem meşâma büyü
Efsûs sana hezâr efsûs
Oldun güzelim şehîd-i nâmûs

XII

Âtide o şanlı hânümânın
İkbâlini bekliyordu senden
Hâtırda bile değildi şîven
Bak gâyeti n'oldu mâcerânın
Sen hâneni bir zamân şen etdin
Şimdi kime terk edip gittin

XIII

Oldun bu acıklı vâkı'anla
Ser-defter-i hâdisât-ı 'âlem
Sâl-nâme-i vâkı'ât-ı 'âlem
Al kana boyandı fâci'anla
Hoşdur yine hoş mizâc-ı devrân
Hûn-ı şühedâda olsa tûfân

XIV

Ey mâder-i mihrîbân-ı mazlûm
Ey gûşe-güzîn-i beyt-i ahzân
Ey derd-keş-i belâ-yı hicrân
Ey girye-güzâr-ı tıfl-ı ma'sûm
Kıl fâci'ayı hemîşe tezkâr
Çek âh-ı hazîni ağla her bâr

XV

Âyîn-i gamîn-i derd-i mâtem
Âheste-enîn-i nevha-gerdir
Âheng-i hazîn-i eşk-i terdir
Bin âh-ı siyâh-ı serd-i mâtem
'Âlemde yaman belâ-yı kâhir
Hasret denilen felâketindir

XVI

Dil gam-zede sîne dâğ-güster
Git hûn-ı ciger akıt mezâra
Dönder o mezârı lâlezâra
Bir manzara-i feci'a göster
Et göklere sevk-ı âh-ı firkat
Kıl mâteme ehl-i 'arşı da'vet

XVII

Azdır ebediyyen ağlasan az
Azdır ne kadar te'ellüm etsen
Evlâdın için teverrüm etsen
Mahşerde de nâle eylesen az
Bir yâre ki iltiyâm bulmaz
Te'sîri onun hitâm bulmaz

XVIII

Lâkin azacık da kıl ta'akkul
Ahkâm-ı kazâ-yı Kirdigâr'ı
Ta'dîl-i hasret ile bârî
Allâh'a biraz da et tevekkül
Kulluk bize çünkü feyz-i Hak'dır
Taktîre rızâ da farz-ı Hak'dır

XIX

Takdire hemân 'akîde-bend ol
 Tut dest-i rızâda habl-i sabrı
 Hak'dan ara inşirâh-ı sadrı
 Her yârene sen cebîre-bend ol
 Gel kendine gel tecennün etme
 Derd üstüne derde karşı gitme

XX

Allâh sana iktidâr versin
 Katlanmaya bu acıklı hâle
 Âlâmını eylesin izâle
 Bir kuvvet-i ıstıbâr versin
 Etsin o Cenâb-ı Rabb-i Rahmân
 Cân pâreni de enîs-i rıdvân

Beytü'l-hazen***müstefîlâtün müstefîlâtün***

Kasvet-fezâ-yı kalb-i hazînim
 Beytü'l-hazendir beytü'l-hazendir
 'Aks-âver-i feryâd-ı enîsim
 Beytü'l-hazendir beytü'l-hazendir

Mebnâsı bir makberdir sanırsam
 'Aynımda sâ'irdir mevt-i hâ'il
 Her rüknü bir müdhiş heykel-i gam
 Gûyâ zebânıdır kahra mâ'il

Fevkimde sakfı ebr-i musîbet
 Tahtımda sathı bir deşt-i dehyâ
 Hâzır benimçün her dürlü âfet
 Fevka's-serâ vü tahte's-süreyyâ

Bir yandan endûh u cevr-i devrân
 Bir yandan âzâr-ı 'aşk-ı dil-sûz
 Diğer taraftan da nâr-ı hicrân
 Beytü'l-hazende hep cilve-efrûz

Girdâb-ı bahr-i sevdâya dalmak
Îcâb-ı sevk-ı bâd-ı fitendir
Cândan cihândan bî-vâye kalmak
Hep vâkı'ât-ı beytû'l-hazendir

Bir murg-ı kudsî-perdim 'ademde
Kıldım tenezzül geldim cihâna
Etdim Hümâ-tînetken kademde
Beytû'l-hazende te'sis-i lâne

Mecmû'a-i efkârım perîşân
Âsâr-ı gam-ı dilde tûde tûde
Vechimde za'f-ı hâlîm nümâyân
Cismim nizâr u 'aklîm rubûde

Yâ Rab bu dehşet-güster mesâ'ib
Tâ vakt-i âhir mahdûd olur mu
Bir ben gibi mahsûr-ı nevâ'ib
Beytû'l-hazende mes'ûd olur mu

Lâkin bu vakfiyyet etmese ger
'Aklîmda bir ma'kûle telâhuk
Olmazdı cennetle hiç müyesser
Rûhumla istibkâ-yı ta'alluk

Çünkü tevekkülle feyz-i Hak'dan
Eyler gül-i maksad 'arz-ı hande
Bir dem gelir kim Rabbû'l-felakdan
Günler doğar hep beytû'l-hazende

Terk etmek ister gönlüm bu dârı
Bir dürlü etmez matlab tahassul
Ol dem bu hâl ile ıztırârı
Beytû'l-hazende vakf-ı tevekkül

Tazmîn

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

I
Mahvetmede tereddüdün artık kararımı
Selb eyliyor tasavvur-ı cürm-i ihtiyârımı

‘Aşkın gönülde hükmediyor intihârımı
 Îcâb eder ki göstereyim iktidârımı
 Ver tîg-ı hûn-feşânını al intikâmını¹⁸

II
 Mahbûbuyum o rütbe ki ben pâdişâhımın
 Kâbil değil görünmesi rûy-ı siyâhımın
 Kanımladır izâlesi levs-i günâhımın
 Ol dem birinci düşmeni nefis-i tebâhımın
 Ver tîg-ı hûn-feşânını al intikâmını

Resm Talebi Hakkında
fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Ey nedîm-i meclis-i erbâb-ı hâl
 Şâ‘ir-i mu‘ciz-dem-i rengîn-makâl

Dilde varken ârzû-yı iltikâ
 Oldu resmin çeşmime pertev-fezâ

Olmasın mı nûr-bahş-ı çeşm-i cân
 Neyyir-i resm-i nedîm-i nükte-dân

Zâtı en ‘âlî bedâyi‘den latîf
 Sûreti mihr-i tavâli‘den latîf

Olmadı seyr-i temâşâ gözlerim
 Görmek ister resmi hâlâ gözlerim

Ey bihîn-etvâr-ı sâhib-iktidâr
 Muhsin-i deryâ-dil-i Hâtem-şi‘âr

‘Arz ile ta‘zîm [û] tebcîlâtımı
 Eylerim inhâ temennîyâtımı

Var iken tab‘-ı Hümâ felek senin
 İsterim bir kıt‘a timsâlin senin

¹⁸ Yayınlayanın Notu: “Mısrâ‘, Mu‘allim Nâcî’nin Niyâz-ı Esrâne ‘unvânlı manzûmesindendir.” Bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

Gazeliyyât

1

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

Günden güne gamgîn oluyor şu dil-i nâ-şâd
Gadri edeli çarh-ı denî kendine mu'tâd

Şîrîn suhan u Leyli-i zülfün beni cânâ
Mecnûn ediyor derd ile mânende-i Ferhâd

Geçdi cigere nâvek-i hicrân u firâkın
'Aşkınla benim hâl-i dilim olmada berbâd

Ta'mîr ediver lutf ile vîrâne-i kalbim
Bir hâne harâb olsa onu etmeli âbâd

Yalvarmadadır ye's ile bî-çâre zebânım
Çeşmim döküyor eşkini dil etmede feryâd

2

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Vech-i ahsenden fütûhât-ı hidâyet bekleriz
Hakperestiz Hak yüzünden hayr u rahmet bekleriz

'Âlem-i ma'nâ temâşâsında vakf-ı hayretiz
Öyle bir 'âlemde biz encâm-ı hayret bekleriz

Olmayız zulmet görüp nevmîd feyz-i infilâk
Her şeb-i mihnetde bir subh-ı sa'âdet bekleriz

'Âşıkız bir mazhar-ı feyz-i cemâl-i mutlaka
'Aşkımız gerçi mecâzîdir hakikat bekleriz

Firkatin görmezden evvel kılmayız vuslat taleb
'Âkiliz her bir talebde vakt ü sa'at bekleriz

Hâzırız cân vermeye ol gamze-i hûnhârına
Çeşm-i mestinden fakat bir nîm işâret bekleriz

Pey-rev-i pîr olduk ey ‘Aşkî kemâl-i naks ile
Rûh-ı pâkinden onun ma‘nîde himmet bekleriz

*Nazîre*¹⁹

3

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Şi‘âr-ı feyz-yâbî-i cemâl-i yâr ‘âlîdir
Bu yüzdendir ki tab‘-ı ‘âşık-ı dîdâr ‘âlîdir

Gönülde ‘aşk ‘ulviyyet-nisâr-ı feyz-i kudsîdir
Te‘âla’llâh ne rütbe dildeki esrâr ‘âlîdir

Vusûlü âsumân-ı Hakk’a yoldur vâdi-i feyzi
Zemîn-i ma‘rifet-perdâzî-i iş‘âr ‘âlîdir

Nazar erbâbına her nakş bir nûr-ı tecellîdir
Bedâyi‘-hâne-i hikmetdeki âsâr ‘âlîdir

Kafâdârî-i ehl-i fazlla a‘lâlanır ednâ
Medâr-ı züill iken Mansûr’a nisbet dâr ‘âlîdir

Cihâna vaz‘ı bâr olmakla sâfildir girân kıymet
Kef-i mizânda her bâr kim mikdâr ‘âlîdir

Çekip dâmân-ı istiğnâsını kayd-ı ta‘allukdan
Tenezzül etmeyen dehre Hümâ’ivâr ‘âlîdir

*Nazîre*²⁰

4

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

‘Âlemi ‘âlem-şinâsân-ı safâ-yı Cem bilir
Zâtını bigâne-i ‘âlem nasıl âdem bilir

¹⁹ Yayınlayanın Notu: “Mes‘ûd-ı Harâbâtî’ye.” Bkz. (Mehmed Emin Bey, 1301)

²⁰ Yayınlayanın Notu: “Mes‘ûd-ı Harâbâtî’ye.” Bkz. (Mehmed Emin Bey, 1301)

Neşvesin hayret-fezâyî-i dem-i i'câzımın
Bilmeyen dem-beste-i erbâb-ı dili ebkem bilir

Meşreb-i pehnâ-yı ahrârânededen dil-teng olur
Kendini eyler esîr-i meslek-i 'âlim bilir

İstemez âfâka istilâ-yı mes'ûdiyyeti
Câhilân ebr-i bahârı bî-gamâm-ı gam bilir

Kim bilir ehliyyeti kudsî sarîrin hâmemin
Bilse tevhîd-âşinâ rind-i Mesîhâ-dem bilir

*Nazîre*²¹

5

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Vechini kılmış fûrûğ-ı feyz-i Mevlâ gark-ı nûr
La'lini etmiş dem-i i'câz-ı 'Îsâ gark-ı nûr

Feyz-i envâr-ı nigâhınla vücûd-ârâ olup
Pîş-i enzârında ol dem zerreâsâ gark-ı nûr

Tal'atın yâd eyledikçe her zebân-ı âteşin
Oldu vahdet-hâne-i erbâb-ı sevdâ gark-ı nûr

Fart-ı şevkımden şitâb etdimse şem'-i vaslına
Yanmadım pervâneveş oldum ser-â-pâ gark-ı nûr

Nûra gark etdi Hümâyî cezbe-i haytü'ş-şu'â'
'Aks-i mihrinden olunca evc-i bâlâ gark-ı nûr

*Nazîre*²²

6

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Gâyet ü mevzû'u hüsn ü 'aşkdır âsârımın

²¹ Yayınlayanın Notu: "Mes'ûd-ı Harâbâtî'ye." Bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

²² Yayınlayanın Notu: "Mes'ûd-ı Harâbâtî'ye." Bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

Bak ne ‘âlîdir ser-â-pâ şivesi güftârımın

Kudsiyân tab‘-1 bülendimden ümîd-i feyz eder
Cebhe-sâdır her tenezzülghâhına efkârımın

Cilvezâr-1 lâ-mekânîden de ‘âlî yer tutar
Olsa ger imkân-1 temkîni dil-i seyyârımın

Hâmemin peydâ harîrinden lisân-1 ehl-i hâl
Anlayan hayrânıdır takrîr-i ma‘nîdârımın

Olmak ister münşerih sînem cevâhir-pâş-1 râz
Seddi nâ-kâbil açık gencîne-i esrârımın

7

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Mürtesemdir gözde tasvîr-i safâ-bârın senin
Sâye salmış cûy-1 ‘aşka bîd-i etvârın senin

Kande olsam ben gelir bûyun meşâmm-1 cânıma
Nağme-i bâd-1 sabâdır peyk-i refâtârın senin

Tâb-1 hüsnün hîre-yâb u eşk-rîz eyler gözüm
Allah Allâh derd olur ‘uşşâka dîdârın senin

Gâh eder fikr-i visâlin ki hayâl-i firkatın
Bister-i gamda can alıp cân verir zârın senin

Rûh-1 üstâdın rumûz-âmûz-1 ma‘nâdır sana
Yoksa mümkün mi Hümâyî fehm-i güftârın senin

8

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Hâle kim kurs-1 kamerle gösterir tâb-1 safâ
Farkı yok destindeki câm-1 şarâbından senin

Hâki sâyen tal‘atın hurşîdi etmiş müstenîr
Feyz alır arz u semâ feyz-i cenâbından senin

Dem urur rûh-ı Mesihâ'dan leb-i la'lin müdâm
Cân bulur her mürde-dil zevk-ı hitâbından senin

Meyleder her dem Hümâyî 'aksgâh-ı hüsnüne
Aldanır ol teşne-dil dâ'im serâbından senin

9

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Hak beğenmiş eylemiş Tübâ'ya nisbet kâmetin
Ol sebebden neşreder gül-bûy-ı cennet kâmetin

Ruhlarında berk urur envârı gûyâ vezneder
Cünbişe geldikçe ol mîzân-ı kudret kâmetin

Zülf-i zer-târ u perîşânın bulunca ihtizâz
Gösterir şekl-i livâ'ü'l-hamd-ı rahmet kâmetin

Râh-ı 'aşkın sâliki tutmaz tarîk-ı inhirâf
Eylemiş ta'yîn hatt-ı istikâmet senin

Çokların 'Aşkî gibi seyrinde kalmışdır gözü
Kem-nazardan olsun Allâh'a emânet kâmetin

10

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Bir başka sırr u cilveye mazhar yüzün güzel
Zâhir hemâre çeşmime bir yer yüzün güzel

Hak verse 'aşkının sana bi'llâh vechi var
'Ayn-ı cemâl-i mutlaka benzer yüzün güzel

Bir tıfl-ı sâf-sûret-i nev-sâlesin fakat
Bin zâde-i havâdise mâder yüzün güzel

A'sâbıma sözündeki te'sir ber-taraf
Kılmış beni yedinde musahhar yüzün güzel

Hâbîde gördüğüm seni artardı 'aşkıımı

Olmuş safâ-yı hâb ile hoş-ter yüzün güzel

11

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Vakf-ı dîdâr-ı cemâl-i yârdır gönlüm gözüm
Müstefiz-i matla'û'l-envârdır gönlüm gözüm

Gördüğü esrâr-ı Hakk u ma'rifet hayrânıdır
Nâzır-ı âyîne-i esrârdır gönlüm gözüm

Derk eder la'linde muzmer olduğun feyz-i Mesîh
Vâlih-i sun'-ı yed-i Settâr'dır gönlüm gözüm

Ma'nevî bin 'âlem-i tahkîki seyreyler durur
Sûretâ sâbit fakat seyyâredir gönlüm gözüm

Nâle vü âhım sadâ-yı cûşîş-i eşkim hazîn
Yek-ser-i şest mâye-i ekdârdır gönlüm gözüm

Etmek olmaz hâsılı 'Aşkî bana inkâr-ı 'aşk
Kim hemîşe mâ'il-i ikrârdır gönlüm gözüm

*Nazîre*²³

12

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bezm-i rindânı harâbât içre teşkil eylerim
'Ukde-i müşkil-ter-i tevhîdi tahlîl eylerim

Safvetin gördükçe ey rûh-ı musavver câmda
Pîş-i çeşmimde safâ-yı rûhu tahyîl eylerim

Ma'rifet-âmûz-ı Hakk'ım gaybgâh-ı sîneden
Hâtifi bir savt ile bast-ı ekâvîl eylerim

Gönlüme vahy-âver-i feyz-i hakîkat olmaya
Kâsıd-ı idrâki hem-pervâz-ı Cibrîl eylerim

²³ Yayınlayanın Notu: "Mes'ûd-ı Harâbâtî'ye." Bkz. (Mehmed Emin Bey, 1301)

Vecde gelmezsem sükûnet bulmaz aslâ şiddetim
Ben bu sûretle cünûn-ı ‘aşkı ta’dil eylerim

Açdığım bâl-i temennâyı Hümâyî şübhesiz
Dâmen-i ‘arş-ı Cenâb-ı Hakk’a tavsîl eylerim

13

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

‘Ârifim küllü cemîlin min cemâli’llâhi²⁴ ben
Secdegâh ettim onunçün rûyun ey vechi hasen

Bahs-i hüsnün sübha-i sübhânı tekrâr etdirir
Allâh Allâh der gönül vasfınla olsa nağme-zen

Bence sâbitdir tenâsuhdan bekâ-yı ehl-i ‘aşk
Bu cihânın şimdi Mecnûn’u benim Leylâ’sı sen

Kaçma benden reh-güzârın hâr-ı zâr-ı âhdan
Gel gülüm pâ-mâlin olsun kâle-i sad-çâk-i ten

Düşdü dâm-ı zülfüne buldu Hümâyî râhatı
Kâf-ı istiğnâda bî-kaydâne seyreyler iken

14

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Hâk-i zilletde kalıp meşreb-i rindâne diye
Çekerim câm-ı gam-ı ‘âlemi peymâne diye

Şiddet-i ‘aşkıyı ‘arz ettiğim ânda yâre
Bağladı silsile-i zülfüne divâne diye

.....²⁵
Çeşmimi gamz etdi bütün gamzeye gir câna diye

Ayrılıp fülk-i emel gözden irak olmadadır

²⁴ “Tüm güzellikler, Allah’ın cemâlindedir.”

²⁵ Bu mısra eserde boş bırakılmıştır.

Seyl-i eşk-i elemim benzedi tûfâna diye

Dolaşır bâl-i hayâl ile Hümâyî şimdi
Kanı ol bârgeh-i vuslat-ı cânâne diye

15

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Şeker-handen bedâ‘atda müşâbih feyz-i Mevlâ’ya
Gören bir handeni lâ-havle-hândır²⁶ Hak Te‘âlâ’ya

Temâşâ-yı cemâlinden safâ-yı rûh olur hâsıl
Nasıl doysun gönül bir böyle rûhânî temâşâya

Süveydâ levhine bin dürlü sevdâ oldu nakş-efken
Düşünce reng-târ-ı kâkülün levh-i süveydâya

Bana beytü’l-hazende nahl-i kaddin cilve-peymâdır
Hayâlimde döner beytü’l-hazen Tûr-ı tecellâya

Hümâyîveş makâmım Kâf-ı kûy-ı Sidre-sâyindir
Emîn-i vahy-i ‘aşkım cebhe-sâyım beyt-i ‘ulyâya

16

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Tutarsan âşiyân ey dil bu tâk-ı bî-kerân içre
Yine ondan edersen şekve her ân u zamân içre

Gamından ‘âlemin râhat gelsen bâri vazgeç de
Tarîk-ı Hak’da cân ver bir mekân bul lâ-mekân içre

Bırak bu gîr ü dârı cân için nâna esîr olma
Basîret kıl gör ol nânı ki müdgam imtinân içre

Sana çeşm-i nihânı hisse-i eltâf-ı kudretse
Görürsün böyle binlerce cihânı bir cihân içre

²⁶ Lâ-havle-hân: lâ-havle (duasını) okuyan: “Kuvvet ve kudret ancak yüce Allah’ındır.” anlamına gelen dua cümlesinden kısmî iktibas.

Hümâyî tâ'ir-i kuds-âşiyânım ben hakikatde
Ne gam işkeste-bâl oldumsa süflî hâkdân içre

17

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Âhım izhâr etdi hâl-i ibtilâ-yı tab'ımı
Eşkım anlatdı cihâna mâcerâ-yı tab'ımı

Müncelî âyîne-i rûyumda 'aks-i feyz-i 'aşk
Eyle istişhâd ondan incilâ-yı tab'ımı

Sanma süflîyim görüp hâk üzre cism-i zârımı
Bak da çeşm-i kalb ile gör i'tilâ-yı tab'ımı

Tab'ım ünsiyet-pezîr-i derd ü gamdır muttasıl
Muttasıl devr etmesin Hak âşinâ-yı tab'ımı

Âteşîn ruhsârını yârin görüp meyl eyledim
Nâra yandım 'âkıbet gördüm cezâ-yı tab'ımı

Nûr-ı ma'nî berk urur her bir sözümde 'Aşkiyâ
Gösterir her bir sözüm feyz-i safâ-yı tab'ımı

*Gazel*²⁷

18

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Hâlîme Tîmûr u Cengiz ü Hülâgû ağladı
Cân yakıp kanlar için cellâd-ı bed-hû ağladı

Gülşen-i sînem perîşân olduğun gördükde hep
Lâle vü sünbül gül ü ezhâr-ı hoş-bû ağladı

İnledi âhımla bi'l-cümle vuhûş-ı kûhsâr
Yandı hep dağlar bana eşcâr-ı hod-rû ağladı

²⁷ Yayınlayanın Notu: "Merhûmun âvân-ı sabâvetinde söylediği âsârındandır." Bkz. (Mehmed Emîn Bey, 1301)

Çâresiz bir haste-i hecrim Emînâ öyle kim
Derdime merhem terahhum etdi dârû ağladı

19

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Etmeyiz ‘âlemin endîşe-i keyf ü kemini
Vermeyiz bâda tecerrüd deminin bir demini

Buluruz râhatı biz künc-i melâmet içre
Süreriz böyle fenâ ‘âleminin ‘âlemini

‘Aşk meydânının ol erleriyiz kim atdık
Vâdi-i vahşete Mecnûn gibi çok Rüstem’ini

‘Aşk ile gerçi fedâ eylemişiz cân u teni
Etmeyiz lîk fedâ kimseye cân mahremini

Takmışız boynumuza bir sürü divâneleriz
Dil-berin silsile-i zülf-i ham-ender-hamını

Taparız hüsn-i melek sözüne zîrâ biliriz
Secdegâh etdi melekler bile Hak Âdem’ini

20

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

‘Aşk gönlümde eser-sâz-ı melâl olsa dahi
Yine terk eyleyemem terke mecâl olsa dahi

Ma‘ni-i nüsha-i esrâr-ı mahabbet hoşdur
Nakş-ı elfâzı sevâd-ı gama dâl olsa dahi

İbtîlâ ehl-i kemâl etdi hakikatde beni
N’ola zâhirde kemâlimde zevâl olsa dahi

Neşve-i feyz alırım câm-ı gam-ı cânândan
Eseri sem gibi bir dâ’-i ‘udâl olsa dahi

Bulurum ben de Hümâyî gibi yoklukda vücûd
Yakarım âteş-i ‘aşka per ü bâl olsa dahi

21

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Eyliyor tasvîr seyret kâkûl-i zer-târını
Ben perîşân-hâtırın berbâdi-i efkârını

Rûy-ı sâf u âteşini eylemiş tevhîd bak
Hakk’ın envâr-ı cemâliyle celâl-i âsârını

Gönlümü bir gülşen-i pür-nûr kılmış nâr-ı ‘aşk
Sînemi aç gör Hâlîlu’llâh’ın âteşzârını

Andırırdım dîde tûfân-hîz-i feyz oldukça ben
Bezm-i cûş-â-cûş-ı ‘aşkın sâgar-ı serşârını

Müstefiz-i devr-i ikbâl-i melâmet olmayan
‘Âlemin ikbâli zanneyler idim idbârını

Hesti-i mevhûmdan geçmiş Hümâyî derk edip
Zulmet-âbâd-ı fenâ içre bekâ envârını

Sonuç

Nevbahârım, genç yaşta vefat eden Mehmed Emîn Bey’in şiir, çeviri ve nesirlerinden ibaret bir kitap hüviyetindedir. Eser, Emîn Bey’in sağlığında bir araya getirilememiş; muasırı Muallim Nâcî’nin teşvik ve gayretleriyle Emîn Bey’in kardeşi Mehmed Ali Bey tarafından toplu hâlde neşredilmiştir. Emîn Bey genç yaşına rağmen kaleme aldığı mensur ve manzum müellefatıyla devrin edebiyat muhitlerince kabul görmüştür. Zira Nâcî’nin esere yazdığı takriz, Manastırlı Rızâ Nûrî’nin şairin gazellerini tahmis etmesi, cenaze merasimi sonrası şairin ardından edilen iltifat ve övgü dolu sözler bunun açık bir göstergesidir. Bunun yanı sıra makalede bahis konusu edilen şiirler de yine Mehmed Emîn Bey’in dünya görüşünü, klâsik şiire olan yatkınlığını, aruz veznini şiire tatbik etmedeki başarısını göstermesi bakımından da ilgi çekicidir. Bu bağlamda 22 yaşında vefat eden bir şairin son derece edebî bir üslûpla vücuda getirdiği manzumeler, hem modern hem de klasik edebiyata kaynak teşkil edecek metinler arasında yer almaktadır. *Nevbahârım*’da kayıtlı toplam şiir sayısı 27’dir. Bu şiirlerden ikisi

kıt'a, ikisi müseddes, biri muhammes, biri mesnevî, yirmi biri ise gazel nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Şairin mevcut tek eseri *Nevbahârım*, daha önce müstakil bir yayın hâlinde tanıtılmamış; sadece şairin gazellerini tahmis eden Manastırlı Rızâ Nûrî'nin eserinden hareketle *Nevbahârım*'dan söz edilmiştir. Çeşitli vesilelerle İsmail Hakkı, İbnülemin gibi aydınlar *Nevbahârım*'la ilgili mülahazalarda bulunmuşlarsa da bu düşünceler eserin kıymeti ve haiz olduğu ehemmiyeti göstermesi açısından yeterli olmamıştır. Bu makale bahis konusu edilen düşüncelerin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Diğer yandan Mehmed Emîn Bey'in *Nevbahârım*'ı, Muallim Nâcî'ye nazire barındıran gazeller ihtiva etmesi açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Emîn Bey, altı gazelini Nâcî'ye nazire olarak kaleme almıştır. Yine Nâcî'nin *Niyâz-ı Esîrâne* şiirine bir de tazmini bulunmaktadır. Onun şiirlerinde genel olarak yalnızlık ve hüznün teması hâkimdir. "Beytül-hazen" başlıklı manzûmesi bu terennümün ağır bastığı şiirlerinden biridir. Karamsar ve melankolik dünya görüşü, Allah'ın yaratma kudretine karşı duyulan derin hissiyat, klasik şiirin ana temlerinden sevgili, onun tasviri ve ona duyulan iştihak şairin şiirlerine konu olan diğer temel motifler olarak ön plana çıkmaktadır. Mehmed Emîn Bey'in *Nevbahârım*'ında yer alan en uzun manzûme "Mersiye" başlıklı şiiridir. En yakın dostlarından Abdurrahman Bey'in ömrünün baharında âhirete geçmesi Emîn Bey'i derinden etkilemiştir. Aynı mukadderata maruz kalacak olan şair bu durumu yirmi bentlik mersiyesinde dramatize ederek okuyucuyu ile paylaşmıştır. Anılan yönleriyle Mehmed Emîn Bey son dönem edebiyat tarihinin genç yaşta vefat eden "edîb" şahsiyetlerinden biri olarak temayüz etmekte, şairin *Nevbahârım*'ı ise müellefatını barındıran mevcut yegâne eser olma hüviyetini korumaktadır.

Kaynakça

- Akdağ, A. (2019). Manastırlı Rızâ Nûrî'nin Tahmîsât-ı Nevbahârım Adlı Eseri. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 4(1), 51-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/769650>
- Arslan, M. (2014, Ekim 9) *Hamdî, Ahmed Hamdî Bey, İstanbullu*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-ahmed-hamdi-bey-istanbullu>
- Aydın, A. (2013). Asude Bahar Ülkesine Yolculuk Olan Ölümün Şair Biyografilerinde İfade Edilmesi. *Turkish Studies*, 8(8), 161-188. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1460258388_011Ayd%C4%B1nAbdullah-161-188.pdf&key=16517
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, *DH.SAİD*, 5/937, 1859 Tarihli Belge.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, *DH.SAİD*, 5/953, 1863 Tarihli Belge.
- Durmuş, M. (2012). Ölümü Güzelleştiren Eda: Türkçe Şair Tezkireleri ile Şairnâmelerde Ölümüne Bakış ve Ölümün İfade Biçimleri Üzerine. *Millî Folklor*, 94, 105-122. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=94&Sayfa=102>
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal (2000). *Son asır Türk şairleri C. II*. AKM Yayınları.
- İsmail Hakkı (1311). *Muasır şairlerimiz*. Âlem Matbaası.
- Kaplan, M. (2012). Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'da Vefatlara Düşülen Notlar. *Turkish Studies*, 7(1), 57-80. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=139303025_6_kaplanmahmut.pdf&key=15379
- Mehmed Emîn Bey (1301). *Nevbahârım*. Mahmûd Bey Matbaası.
- Özgül, M. Kayahan (2016). *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler - V Muallim Naci Efendi*. Kitabevi Yayınları.
- Tatçı, M. (2012). *Yûnus Emre, Dîvân-ı İlâhiyyat*. Kapı Yayınları.
- Yazar, İ. (2013). Şair Tezkirelerinde Ölüm Bağlamında Dil ve Üslup Üzerine Bir İnceleme. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 457-466. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/45867>
- Yeniterzi, E. (1999). Divan Şiirinde Ölümüne Dair Bazı Hususlar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 115-139.

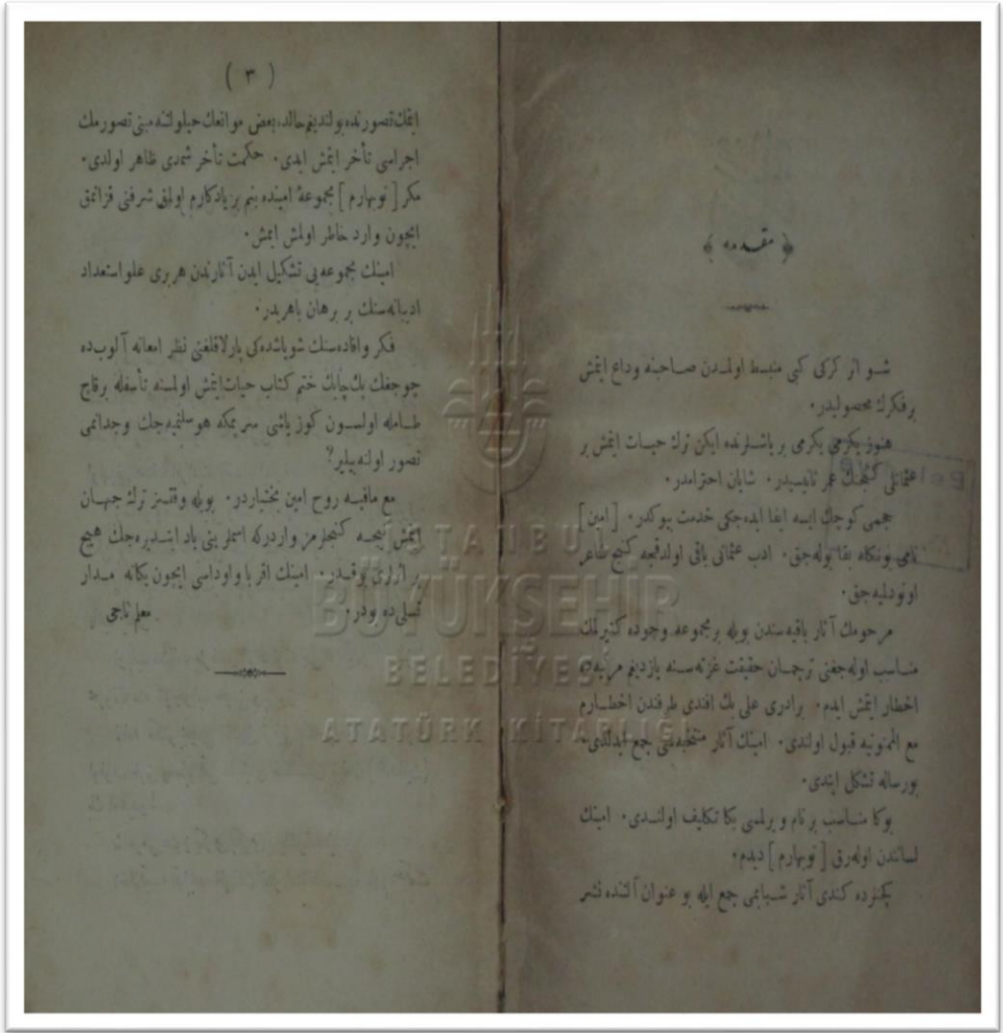
http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi_07.pdf

Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde âyet ve hadisler*. Kesit Yayınları.

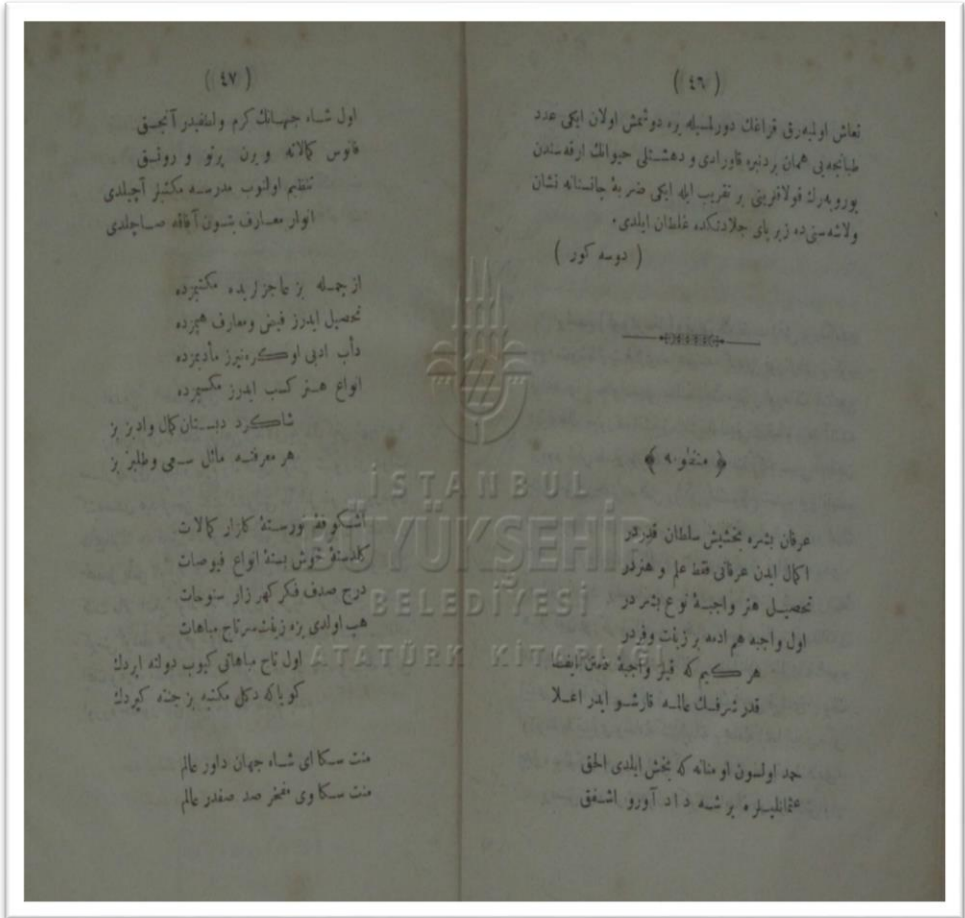
Ekler

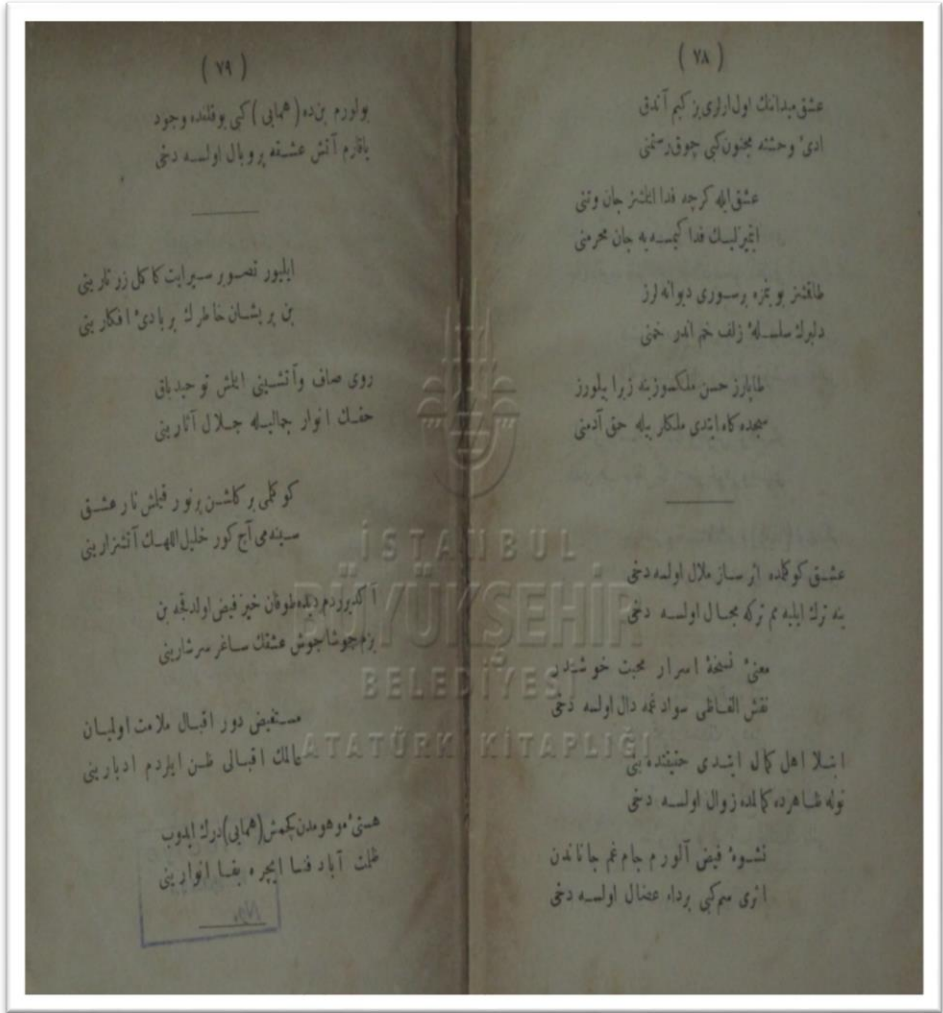

Ek 1. *Nevbahârım*'ın İBB Atatürk Kitaplığında Kayıtlı Nüshası

Ek 2. Muallim Nâci'nin Takrizini de İhtiva Eden *Nevbahârım*'ın Mukaddime Kısmı

Ek 3. Şairin *Nevbahârım*'ında Kayıtlı Manzumelerin Başlangıç Kısmı

Ek 4. Nevbahârım'ın Hâtimesi